EFE - SANSAR

Tarih ve Siyaset Bilimi Araştırmaları II

AYBAK 2021 / MART
Akademisyen Yayınevi Bilimsel Araştırmalar Kitabı

TARİH VE SİYASET BİLİMİ ARAŞTIRMALARI II

Editörler
Aydın EFE
M. Fatih SANSAR

akademisyen.com
ONLINE SİPARİŞ

9 786257 409162
AKADEMİSYEN KİTABEVİ
Halk Sokak No: 5/A Sıhhıye-Yenişehir/ANKARA
Tel: 0312 431 16 33 - 0312 432 21 84
akademisyenyayinevi
akademisyenktp

TARİH VE SİYASET BİLİMİ ARAŞTIRMALARI II

Editörler

Aydın EFE

M. Fatih SANSAR

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-625-7409-16-2

Kitap Adı
Tarih ve Siyaset Bilimi Araştırmaları II

Editörler
Aydın EFE
ORCID iD: 0000-0001-6178-9904

M. Fatih SANSAR
ORCID iD: 0000-0001-7439-2084

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No
25465

Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Bisac Code
HIS000000

DOI
10.37609/akya.215

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Akademisyen Yayınevi yöneticileri, yaklaşık 30 yıllık yayın tecrübesini, kendi tüzel kişiliklerine aktararak uzun zamandan beri, ticarî faaliyetlerini sürdürmektedir. Anılan süre içinde, başta sağlık ve sosyal bilimler, kültürel ve sanatsal konular dahil 1000 kitabı yayımlamanın gururu içindedir. Uluslararası yayınevi olmanın alt yapısını tamamlayan Akademisyen, Türkçe ve yabancı dillerde yayın yapmanın yanında, küresel bir marka yaratmanın peşindedir.

Bilimsel ve düşünsel çalışmaların kalıcı belgeleri sayılan kitaplar, bilgi kayıt ortamı olarak yüzlerce yılın tanıklarıdır. Matbaanın icadıyla varoluşunu sağlam temellere oturtan kitabın geleceği, her ne kadar yeni buluşların yörüngesine taşınmış olsa da, daha uzun süre hayatımızda yer edineceği muhakkaktır.

Akademisyen Yayınevi, kendi adını taşıyan **"Bilimsel Araştırmalar Kitabı"** serisiyle Türkçe ve İngilizce olarak, uluslararası nitelik ve nicelikte, kitap yayımlama sürecini başlatmış bulunmaktadır. Her yıl Mart ve Eylül aylarında gerçekleşecek olan yayımlama süreci, tematik alt başlıklarla devam edecektir. Bu süreci destekleyen tüm hocalarımıza ve arka planda yer alan herkese teşekkür borçluyuz.

Akademisyen Yayınevi A.Ş.

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1 Osmanlı Matbaa Serüveni ve İbrahim Müteferrika 1
Okan KOÇ

Bölüm 2 Osmanlı Devleti'nin Bohtan Bölgesindeki Batuan Aşireti ve Aşiretin Müdahil Olduğu Vakalar (1890-1920) 17
Bilal ALTAN

Bölüm 3 Azerbaycan ve Türkiye Cumhuriyeti Kaynaklarına Göre Elçi İbrahim Muharremoğlu Abilov (ИБРАГИМ МАГЕРРАМ ОГЛБ АБИЛОВ) 1881-1923 39
Matanat SALAMOVA
Recep BÜYÜKTOLU

Bölüm 4 1933 Vilayet Düzenlemesi ve Tepkiler 65
M. Fatih SANSAR

Bölüm 5 Yabancı Basında Adana Görüşmeleri 93
Nesrin AKKOR

Bölüm 6 Kore Savaşı'na Asker Gönderme Kararının TBMM'deki Yansımaları (1950-1953) 121
Barış ERTEM

Bölüm 7 Nihat Erim'in Temel Hak ve Özgürlükleri Uluslararası Güvence Altına Aldırma Girişimi: 4 Aralık 1961 Tarihli Kanun Teklifi 135
İsrafil KARATAŞ

Bölüm 8 Osmanlı Devletinde ve Türkiye'de Siyaset Bilimi ile Kamu Yönetimi Lisans Düzeyinde Eğitiminin Tarihsel Gelişim Alanyazını: 1859-1979 Dönemi 145
Saynur ÇİÇEK
Hüseyin ÖZGÜR

Bölüm 9 Dış Politikada Kimliğin Rolü 167
Özkan GÖKCAN

Bölüm 10 Türkiye - Rusya İlişkilerinin Enerji Arz Güvenliği Açısından Bir Değerlendirmesi 181
Levent YİĞİTTEPE
Galip Afşın RAVANOĞLU

Bölüm 11 Gürcistan'daki Çeçen-Kistlerde Diaspora Kimliği ve Anayurt ile İlişkileri 197
Keisuke WAKIZAKA

Bölüm 12 Uluslararası Hukuk Bağlamında Ermeni Sorunu 213
İlyas KARABIYIK
Oğuzhan Mete KARABIYIK

YAZARLAR

Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR
Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
ORCID iD: 0000-0003-1219-1273

Doç. Dr. İlyas KARABIYIK
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
ORCID iD: 0000-0001-9439-7480

Doç. Dr. Galip Afşın RAVANOĞLU
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
ORCID iD: 0000-0001-5485-4384

Öğr. Gör. Dr. Nesrin AKKOR
Kırklareli Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü
ORCID iD: 0000-0002-5630-5685

Öğr. Gör. Dr. Saynur ÇİÇEK
Pamukkale Üniversitesi, Buldan MYO
ORCID iD: 0000-0001-8376-8290

Öğr. Gör. Dr. Barış ERTEM
İstanbul Teknik Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü
ORCID iD: 0000-0001-5091-2807

Öğr. Gör. Dr. İsrafil KARATAŞ
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
ORCID iD: 0000-0003-4940-9344

Öğr. Gör. Dr. Okan KOÇ
Balıkesir Üniversitesi
ORCID iD: 0000-0002-5356-5940

Öğr. Gör. Dr. M. Fatih SANSAR
Çukurova Üniversitesi, Aİİ T. Bölümü
ORCID iD: 0000-0001-7439-2084

Dr. Öğr. Üyesi Keisuke WAKIZAKA
İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
ORCID iD: 0000-0002-0438-5687

Dr. Öğr. Üyesi Levent YİĞİTTEPE
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
ORCID iD: 0000-0002-2508-5501

Dr. Öğr. Üyesi Bilal ALTAN
Şırnak Üniversitesi Rektörlüğü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü
ORCID iD: 0000-0002-0194-3516

Dr. Öğr. Üyesi Recep BÜYÜKTOLU
Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
ORCİD iD: 0000-0001-6140-7398

Arş. Gör. Dr. Özkan GÖKCAN
Munzur Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
ORCID iD: 0000-0002-3286-1580.

Avukat, Oğuzhan Mete KARABIYIK
Adana Barosu
ORCID iD: 0000-0002-2439-2289

Öğretmen, Matanat SALAMOVA
Azerbaycan Eğitim Bakanlığı, Abseron Bölgesi, Hidralan 9 Numaralı Mısır-Arap Temayüllü Anaokulu
ORCID iD: 0000-0001-9464-850X

Bölüm 11

GÜRCİSTAN'DAKİ ÇEÇEN-KİSTLERDE DİASPORA KİMLİĞİ VE ANAYURT İLE İLİŞKİLERİ[1]

Keisuke WAKIZAKA[2]

Giriş

1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği yani Sovyetler Birliği dağıldıktan sonraki gelişmeler, Gürcistan'ın kuzeydoğu kısmında yer alan Pankisi Vadisi'ndeki Çeçen-Kistleri kimlik dönüşüm sürecine itmiştir. Sovyetler Birliği döneminde Gürcü toplum ile Çeçen-Kistler arasında herhangi bir sıkıntı yaşanmamıştır. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra 1990'lı yılların sonundan itibaren ise önemli kimlik dönüşümüne uğramış ve Gürcü siyasal ve toplumsal hayatından dışlanmaya başlamıştır. Bölgede Selefilik-Vahhabiliğin yayılması da bu süreci daha da hızlandırmış ve Gürcü toplumunun Çeçen-Kistler üzerindeki imajı önemli derecede olumsuzlaşmıştır. 2003'te Mihail Saakaşvili iktidara geldikten sonra onların Gürcistan'a entegrasyonu ilerlese de onların entegrasyon sürecindeki sıkıntıları henüz giderilmiş değildir. Akademik alanda Pankisi Vadisi'ndeki Çeçen-Kistler üzerindeki bazı çalışmalar mevcut olmasına rağmen, onların çoğu Pankisi Vadisi'ndeki Selefiliğin durumuna odaklanmışlardır. Pankisi'deki diaspora milliyetçiliği ve Gürcistan devleti arasındaki ilişkileri ele alan çalışma neredeyse hiç yoktur. Durum böyleyken bu çalışma, 1990'lı yıllardan sonra Pankisi'deki Çeçen-Kist toplumunda yükselen Çeçen diaspora milliyetçiliği ve bu milliyetçiliğin Çeçenistan-İnguşetya ve Gürcistan ile ilişkilerine odaklanacaktır.

Bu çalışma Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin kimliğinde ortak tarihi travma, Rusya karşıtlığı ve "özgür bağımsız Çeçenistan" hayali gibi unsurların önemli rolü sebebiyle onların kendi kimliğini hem kültürel hem de siyasal diaspora kimliği olarak geliştirdiğini ve Gürcistan'ın buna göz yumduğunu ileri sürecektir.

---

[1] Bu çalışma, yazar tarafından 2019 yılında Doç. Dr. Işık Kuşçu Bonnenfant'ın danışmanlığının altında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne teslim edilen yazarın "Living as 'North Caucasians in Georgia: Identity and Integration in Georgia among the Ossetian and Chechen-Kist Communities" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

[2] Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, kwakizaka@gelisim.edu.tr

Araştırma yöntemleri ve metodoloji ile ilgili olarak, Ayşegül Aydıngün, Ali Asker ve Anıl Üner'in hazırladığı "Pankisi Vadisi'nde Kistler: Selefilik, Gelenekçilik, Kimlik ve Siyaset" başlıklı makale gibi birkaç çalışmanın dışında Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin Çeçenistan-İnguşetya ile ilişkileri ve diaspora milliyetçiliğini ele alan çalışma hiç yoktur. Bu şart altında ağırlıklı olarak 2017 yılında Pankisi Vadisi'nde yazar tarafından yapılan saha çalışmalarından yararlanmış ve saha çalışması esnasında 26 kişi, Çeçen-Kist, ile mülakat yapılmıştır. Bu çalışmada elde edilen bilgi ampirik kaynak olarak kullanılırken aynı zamanda bunun üzerinde analiz de yapılmıştır.

Bu çalışmanın yapısı konusunda, Birinci bölümde, Gürcistan'daki Çeçen-Kistlerin Çeçen savaşlarından sonra yaşanan kimlik dönüşümü, İkinci bölümde, Çeçen-Kistleri günümüzdeki anayurt algısı ve Çeçenistan-İnguşetya ile ilişkileri, Üçüncü bölümde, Çeçen-Kistlerin kimliğinin siyasal diaspora kimliğine dönüşmesi ve Gürcistan'ın tutumu ele alınacaktır. Sonuç bölümünde bu üç bölüm özetlenecek ve Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin kimliğinde kültürün dışında siyasi meselenin de önemli rol oynadığı ve Gürcistan'ın Çeçen-Kist toplumunda Çeçen-Vaynah diaspora milliyetçiliğinin yükselmesine müsaade ettiği vurgulanacaktır.

Gürcistan'daki Çeçen-Kistler "Anayurdu" ile Kavuşuyor

19. yüzyıldan beri Gürcistan'daki Çeçen-Kistler, coğrafik açıdan tecrit edilmiş bölge olan Pankisi Vadisi'nde yaşamaktadır. Dolayısıyla onlar kendi geleneklerini ve adetlerini iyi bir şekilde koruyabilmiştir. Diğer yandan, Pankisi'deki Çeçen-Kistlerde genel olarak Sovyetler Birliği döneminde büyük ölçekli göç yaşanmamış ve onların "anayurdu" olarak tanımlanabilen Çeçenistan-İnguşetya ile ilişkileri 1991 yılında Sovyetler Birliği dağılana kadar güçlü değildir. Sovyetler Birliği pasaportunda Çeçen-Kistlerin Kimliği sadece "Kist" olarak ifade edilirdi ve soyadları da Gürcüleştirilmişti (Tsulaia, 2011: 128). Pankisi'deki gençlerin bir kısmı Çeçenistan-İnguşetya'ya (1957 yılında Çeçenler ve İnguşlar Çeçenistan-İnguşetya'ya geri döndükten sonra) eğitim amacıyla Çeçenistan-İnguşetya'ya gitmiş, ama onların çoğu daha sonra Pankisi'ye geri dönmüştür (Siprashvili, 2014: 17). Pankisi'nin ekonomik durumunun kötüleştiği 1970'li yıllarda Pankisi'deki hem Gürcüler, hem de Çeçen-Kistler iş fırsatları için Çeçenistan-İnguşetya'ya göç etmiştir. Fakat Sovyetler Birliği döneminde Çeçen-Kistlerin göçü nispeten azdır (Siprashvili, 2014: 17).

Sovyetler Birliği döneminde Gürcistan'daki Çeçen-Kistler; Çeçenler-İnguşları ve Çeçenistan-İnguşetya hakkında fazla bilgiye sahip değillerdi. Mesela, 39 yaşındaki bir Çeçen-Kist kadın, Çeçenistan-İnguşetya'nın o dönemde bölgedeki halkı ilgilendiren konu olmadığını vurgulamıştır (Siprashvili, 2014: 17). Başka orta yaşlardaki kadın, Çeçenistan-İnguşetya'nın o dönemde onun için Ermenistan, Azer-

baycan, İran ve Türkiye gibi başka yabancı ülke olarak algıladığını ve herhangi bir özel anlam taşımadığını anlatmıştır (Siprashvili, 2014: 17). Orta yaşlarındaki Çeçen-Kist kadın Svetlana, Sovyetler Birliği dağılmadan önce kendisini Çeçen-İnguş olmayıp Gürcü sandığını vurgulamıştır (Siprashvili, 2014: 17). Başka bir Çeçen-Kist'e göre, Çeçenistan-İnguşetya "Kistlerin kalbinin dışında"ydı (Siprashvili, 2014: 17). Kısacası, bölgedeki halk, Sovyetler Birliği döneminde Gürcistan'ın dışına, özellikle Pankisi'nin dışına hiç çıkmadığından dolayı Çeçenistan-İnguşetya hakkında düşünmeye dahi ihtiyaç duymamaktaydı.

Gürcistanlı akademisyen olan Ia Tsulaia, Pankisi'de mülakatlar yaptığında, mülakat yaptığı kişilerin neredeyse tamamı onların daha önce Çeçenistan-İnguşetya'da iş için bulunduğunu söylemiştir. Mesela bir Çeçen-Kist köylüsü Tariel, Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin genel olarak onlardan bazılarının Çeçenistan-İnguşetya hakkındaki yeni bilgileri Pankisi'ye getirene kadar Çeçenistan-İnguşetya'yı iyi bilmediğini söylemiştir (Tsulaia, 2011: 128):

Ben [Kistlerin Çeçen kökenli olduğunu] babamdan öğrendim. Babam dükkânda çalışırdı ve sıkça Çeçenistan-İnguşetya'ya giderdi. Babam Çeçenistan'dan döndükçe bana Çeçenler hakkında bilgi verirdi. O, Çeçenlerin kim olduğunu ve nasıl yaşadığını söylerdi. Biz Çeçenler-İnguşlardan Gürcülerle daha çok ortak özellikleri paylaştığımızı düşünürdük. Bu yüzden ben onlarla pek ilgilenmezdim. Ben Çeçenler-İnguşlar hakkında detaylı şeyleri duydum, ama kendi gözlerimle onları o dönemde hiç görmedim.

Sovyetler Birliği döneminde, Pankisi'deki Çeçen-Kistler, Çeçenler-İnguşların ortak kökenden geldiğini öğrendikten sonra bile onunla ilgili bilgiler Kist kimliğini fazla etkilememiştir. Bir Çeçen-Kist köylü olan Nana adlı kişide Tariel'e benzer şekilde aşağıdaki gibi söylemiştir (Tsulaia, 2011: 128-129):

Biz kendimizi sadece 'Kist' olarak tanırdık. Biz Müslüman olduğumuzu ve Çeçenlerin bir yerde yaşadığını biliyorduk ve yaşlılar da öyle bilirdi. Fakat hiç kimse Çeçenistan-İnguşetya'nın nerede olduğunu bilmezdi. Oraya gidip dönen insanlar vardı. Buradan giden yaklaşık 200 kişi orada yaşıyordu. Ama onların Çeçenistan-İnguşetya hakkında dedikleri şeyler bize rivayet gibi gelirdi.

Fakat Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin durumu 1991'de Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra önemli derecede değişmiştir. Gürcistan'daki ekonomik sıkıntıdan dolayı birçok Çeçen-Kist Rusya'ya, özellikle Çeçenistan-İnguşetya'ya göç etmiştir. Bazı Çeçen-Kist 1994 yılında Birinci Çeçen Savaşı başladıktan sonra Pankisi'ye dönmüş, ama onların bir kısmı Çeçenistan-İnguşetya'ya tekrar geri gitmiştir (Siprashvili, 2014: 18). Çeçenistan-İnguşetya'ya göç eden Çeçen-Kistler, Çeçen-İnguş topluma rahat şekilde entegre olmuş, çünkü onlar Çeçen-İnguş toplumuyla birçok benzer noktayı paylaşmaktalardı (Tsulaia, 2011: 128).

Elbette, Pankisi'den Çeçenistan-İnguşetya'ya göç edenlerin sayısı artıp onların Çeçenistan-İnguşetya'daki soydaşlarıyla ilgili bilgiler edinmeleri Pankisi'de daha yaygın şekilde paylaşıldıkça, Çeçen-Kistlerin kimlik yapısı da önemli derecede değişime uğramıştır. Bu durumu Nana şöyle anlatmıştır (Tsulaia, 2011: 129):

Günümüzde herkes Kistlerin, Çeçen olduğunu ve Çeçenistan'ın onların anayurdu olduğunu biliyor. Daha önce durum öyle değildi. Onlar Çeçenistan-İnguşetya'ya göç edip orada yaşadıktan sonra halk orada yaşayanların hakiki Çeçenler olduğunu fark etti. Pankisi'deki halk yaklaşık 15-20 yıldır bunu biliyor. Mesela, ben bu gerçeği daha önce bilmezken şu an ise biliyorum.

1999 yılında İkinci Çeçen Savaşı başladıktan sonra Çeçen-Kistlerin Pankisi'ye büyük ölçekli geri dönüşü ve Çeçen mültecilerin bölgeye akması, Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin kimliğinin dönüşümünü hızlandırmıştır. Bu göç hareketinden dolayı Pankisi'deki Çeçen-Kistler kendi "anayurdu"ndaki Çeçenleri tanımıştır. Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında kendi anayurdu olan Çeçenistan'daki Çeçenlere karşı sempati ve anayurdundaki Çeçenler-İnguşlarla paylaşılan ortak aidiyet duygusu yükselmeye başlamıştır. Ayrıca, Pankisi'deki birçok genç Çeçen-Kistler, Çeçen savaşçıları kahramanlığın sembolü olarak görmeye başlamış ve onların Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin "anayurdu" olarak geçen Çeçenistan'ın özgürlüğü ve bağımsızlığı için savaştığını düşünmeye başlamıştır. Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin önemli kısmı Çeçenistan'daki Çeçenlerin Rusya tarafından "sömürülüp köleleştirildiğini" düşünmüştür (Siprashvili, 2014: 24).

Mesela, Pankisi'nin Çeçen-Kist sakini olan Nodar şöyle anlatmıştır: "Çeçen mülteciler buraya gelmeselerdi, biz artık kendi dinimizi ve kimliğimizi kaybedecektik. Bizim %90'ımız artık Gürcü olurduk." (Tsulaia, 2011: 129).

Bir Çeçen-Kist köylü olan Jamlet, Pankisi'deki Çeçen-Kist toplumunun Çeçen mültecilerin akımından sonra değişmeye başladığını açık şekilde söylemiştir: "Çeçenler buraya geldiğinde Pankisi'de herkes onlara baktı ve toplumumuzda bazı şeyler değişmeye başladı." (Tsulaia, 2011: 129)

Tariel 1999 yılından sonra gelişen Çeçen-Kistlerin kimliğinin karmaşık yapısını aşağıdaki gibi anlatmıştır (Tsulaia, 2011: 129):

Ben kendimin Kist olduğumu biliyordum. Ama Kistlerin Gürcistan'daki Megreller ve Svanlar gibi olduğunu ve benim de onlar gibi olduğumu düşünüyordum. Ben büyüdükten sonra bizim kökenimizin Çeçen olduğunu öğrendim. Ben biraz hayal kırıklığına uğradım, çünkü ben kendimi Çeçen olmayıp Gürcü olduğumu zannediyordum. Benim Gürcülerden farklı bir milletin çocuğu olduğumu öğrendiğim anda kendimi acayip hissettim… Daha sonra bu gerçeği yavaş yavaş kabul ettim.

Fakat o, kendi Çeçen kimliğini hemen olumlu değerlendirmeye başlamıştır: "Günümüzde, birinci olarak ben Çeçenim ve bundan gurur duyarım. Çeçenler kendi anayurdunun bağımsızlığı için savaşıyor." (Tsulaia, 2011: 129)

Tariel'e göre, Kistler Gürcü olarak sayılırken günümüzde ise Çeçenlerin bir kısmıdır. Yani, onlar 1999'dan sonra kendilerini "Gürcistan'daki Çeçenler" veya "Gürcistan'daki Vaynah diasporası" olarak tanımlamaya başlamıştır. Böylece, 1991 yılındaki Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra devam eden bu gelişmeler Pankisi'deki Çeçen-Kistler ve anayurdu olarak tanımlanan Çeçenistan-İnguşetya arasındaki manevi mesafeyi önemli derecede kısaltmıştır. Özellikle, yaşlılar eski Çeçen-Kist kimliğini nispeten iyi şekilde korurken Pankisi'deki Çeçen-Kist gençler ise bu gelişmelerden hayli etkilenmiş ve kendilerini "Gürcistan'daki Çeçen-Vaynah diasporası" olarak tanımlamaya başlamıştır.

Diğer yandan, Pankisi'deki Çeçen-Kistler ve anayurdu olan Çeçenistan'dan gelen Çeçenler arasındaki etkileşimden dolayı aynı *Nokhchalla-Adat*'ı paylaşıyorsa bile (Çeçenler ve İnguşların adetleri) Pankisi'deki Çeçen-Kistler kendileri ve Çeçenistanlı Çeçenler arasında farklılıkların olduğunu öğrenmiştir.

Gerçekten de, Pankisi'deki birçok Çeçen-Kistler, Çeçenistan-İnguşetya'daki, özelikle şehirlerdeki Çeçen-İnguşların kendi geleneklerini unutup Ruslaştığını söylemiştir. Mesela, bir Çeçen-Kist kadın Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin soydaşları olarak bilinen Çeçenlerin ona Ruslardan daha da farklı geldiğini ileri sürmüştür (Siprashvili, 2014: 19):

Siz bizimle Ruslar arasındaki farklara şaşırmazsınız, çünkü Rusların zaten farklı halk olduğunu biliyorsunuz. Ama Çeçenler nasıl? Biz aynı dil ve aynı inancı paylaşıyoruz ve Çeçenlerin bizimle aynı etnik grup olduğunu sanıyorlar. Fakat Çeçenler bizden çok farklıdır.

Aynı zamanda, Pankisi'deki birçok Çeçen-Kist kendileri ve Çeçenistan-İnguşetya'daki Çeçenler arasındaki farkları vurgularlar. Mesela Jamlet, Tsulaia'nın mülakatında aşağıdaki gibi cevaplamıştır (Tsulaia, 2011: 129):

Biz ve Çeçenler aramızda benzerlik mevcutken bazı noktalarda farklar da vardır. Farklı ortamda büyüdüğümüz gibi Çeçenler de ayrı ortamda büyümüşlerdir. Bizim aramızda Çeçenistan-İnguşetya'daki Çeçenler kadar asi olayları yoktur. Elbette, Çeçenistan-İnguşetya'daki Çeçenler arasında da birçok iyi insan vardır. Toplumumuz küçüktür; biz birbirilerimize daha yakınız ve aramızda dayanışma vardır. […] Bizimle onlar arasındaki benzerlik şudur ki, biz onlarla ortak dili, dini, kuralları ve gelenekleri paylaşıyoruz. Ama Çeçenistan'daki Çeçenler atalarımız tarafından aktarılan özelliklerini bizim kadar iyi sürdürmemiştir.

Pankisi'deki Çeçen-Kistlere göre, hem Pankisi'dekiler hem de Çeçenistan-İnguşetya'daki Çeçen-İnguşlar aynı dil, din ve gelenekleri pylaşmakta ama Pankisi'dekiler kendi gelenekleri ve kültürlerini iyi şekilde korurken Çeçenistan-İnguşetya'dakiler ise Ruslaştırılmış ve kendi geleneklerinin bazılarını unutmuşlardır. Böylece Pankisi'deki Çeçen-Kistler kendilerinin Vaynahın (Çeçenler, İnguşlar ve Gürcistan'ın Tuşeti Bölgesinde yaşayan Batsları kapsayan grup) değerlerini ve adetlerini en saf şekilde sürdürmekte olduğunu sıkça vurgularlar. Yani, onlar kendilerini anayurdundakilerden farklı olan "en safkan Vaynah diaspora" olarak tanımlamaya çalışmaktadırlar.

Sovyetler Birliği döneminde Pankisi'deki Çeçen-Kistler ve "anayurdu" olan Çeçenistan-İnguşetya arasındaki ilişkiler zayıftı ve birçok Çeçen-Kist kendilerini Vaynah-Çeçen kökenli olarak görmemiştir. Fakat 1991'de Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Pankisi'deki Çeçen-Kistler, Çeçenistan-İnguşetya ile ilişkileri güçlendirmiş ve onlar arasında Çeçen-Vaynah kimliği gittikçe yerleşmiştir. 1999 yılında başlayan İkinci Çeçen Savaşı, bu eğilimi hızlandırmış ve Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin kimliği Çeçenistan-İnguşetya'daki Çeçenlerinkine daha yakın olmuştur. Diğer yandan, Çeçen-Kistlerin kendi anayurdu ile etkileşimi Çeçen-Kistlere kendileri ve anayurdundaki soydaşları arasındaki farkları da göstermiştir. Böylece, Sovyetler Birliği dağılışından sonra "anayurdundakilerden farklı olan Gürcistan'daki Çeçen-Vaynah diasporası" kimliği Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında gelişmiştir.

Günümüzde Gürcistan'daki Çeçen-Kistlerin Çeçenistan ile İlişkileri

Önceki bölümde anlatıldığı gibi, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra, özellikle ikinci Çeçen Savaşı'ndan sonra Çeçen-İnguşlar ile etkileşimin artmasından dolayı Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında "Çeçen-Vaynah diasporası" kimliği gelişmeye başlamıştır.

2017 yılının Kasım ayında Pankisi Vadisi'nde gerçekleştirilmiş saha çalışmasında "Sizin için anayurt neresidir?" ve "Çeçenistan-İnguşetya'nın olması sizin için ne önemi taşıyor?" sorularına karşı toplam 26 kişiden 23'ü hem Gürcistan hem de Çeçenistan-İnguşetya'nın anayurdu olduğunu vurguladı. Mesela, Lia bu konu hakkında aşağıdaki cevabı verdi: (Wakizaka, Yazarın Lia ile mülakatı, 2 Eylül 2017): "Biz Gürcistan'da doğmuşsak da atalarımız Çeçen-İnguş'tur. Dolayısıyla hem Gürcistan hem de Çeçenistan-İnguşetya anayurdumuzdur ve ulusumuzun bağımsızlığı ve kurtuluşu çok önemlidir."

Duysi köyünde yaşayan aktivist olan Marsel ve Melsi de kendi kimliğindeki Çeçenistan-İnguşetya'nın önemini vurguladı. Özellikle Marsel şöyle anlattı (Wakizaka, Marsel ile mülakatı, 29 Ağustos 2017):

Bize göre anayurt tıpkı evde olduğumuz gibi hissedebildiğimiz ve kimliğimizi yaratan yerdir. Bu yüzden hem Gürcistan hem de Çeçenistan-İnguşetya anayurdumuzdur. Biz Çeçenistan-İnguşetya'ya hiç gitmedik, ama biz onun için şehit olabiliriz ve onun bağımsızlığı bizim hayalimizdir.

Yani genel olarak Pankisi'deki Çeçen-Kistlere göre Çeçenistan-İnguşetya kendi kültürü, akrabaları ve geleneklerin çıkış noktasıdır ve Gürcistan'la birlikte "anayurdu" olarak kabul edilmektedir. Böylece Çeçenistan-İnguşetya'nın varlığı Gürcistan'daki Çeçen-Kistlerin kimliğinin temelinde önemli rol oynamaktadır.

Çeçen-Kistlerin Çeçenistan-İnguşetya'nın güncel siyasi durumuna bakışı konusunda, onlar Cahar Dudayev ve Aslan Mashadov'a genel olarak olumlu bakmakta ve onları kahraman olarak görmektedir. Mesela, Pankisi'deki radyo kanalı "RadioWay"da gazetecilik yapan İslam, onları şöyle değerlendirdi (Wakizaka, İslam ile mülakatı, 24 Ekim 2017): "Pankisi'dekiler Dudayev ve Mashadov'u büyük lider, cesur adam ve vatanperver olarak biliyorlar. Benim için de onlar anayurdumuz için Rusya'ya karşı cesurca savaşan kahramanımızdır ve gerçek yiğit ve mert adamdı."

Üstelik Melsi, Mashadov'un Pankisi'deki Çeçen-Kistler ve Çeçenistan arasındaki ilişkileri önemsediğinden bahsetti (Wakizaka, Melsi ile Mülakat, 25 Ekim 2017):

Onlar anayurdumuzun bağımsızlığı ve kurtuluşu için Rusya'ya karşı cesurca mücadele etmiş ve bu yüzden büyük liderimiz ve vatanperverimizdir. Ayrıca Mashadov bizimle Çeçenistan arasındaki ilişkilere önem verdi ve hakikaten bizi severdi. Gerçekten de, Eduard Şevardnadze cumhurbaşkanı iken Mashadov onunla beraber buraya geldi ve halkla sohbet etti.

Böylece, Dudayev ve Mashadov, Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında "anayurdun bağımsızlığı için Rusya'ya karşı savaşan milli kahramanlar" olarak görülmektedir.

Pankisi'deki Çeçen-Kistler, Çeçenistan'ı "anayurdu" olarak görürken onların mevcut Çeçenistan hükümetine bakışı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Mesela, Jokolo köyünde yaşayan Bela, demokratik olmayan sisteme karşı eleştirilere rağmen mevcut Çeçenistan hükümetinin Çeçenistan'a düzeni getirdiğini vurguladı (Wakizaka, Bela ile mülakat, 31 Ağustos 2017):

En azından, mevcut Çeçenistan hükümeti anayurdumuza barış ve düzeni getirdi. Bunu günlük hayatta görebiliyoruz. Hükümet barışçıl şekilde anayurdumuzun bağımsızlığını kazanmaya çalışmakta ve bu noktayı olumlu değerlendiriyorum. Savaş günümüze kadar devam etseydi anayurdumuz tamamen mahvolacaktı ve kültürümüz, dinimiz ve geleneklerimiz de kalmayacaktı.

Bir Çeçen-Kist Üniversite öğrencisi olan Çeçenistan'daki yaşam standardının iyileştiğinden söz etti (Wakizaka, Giorgi ile mülakat, 28 Ekim 2017):

Şu anki Çeçenistan hükümeti savaşın sona ermesine katkı sağladı ve anayurdumuz Çeçenistan'a düzen getirdi. Günümüzde Çeçenistan hükümeti Çeçenlerin dini ortamı ve yaşam standardını iyileştirmeye çaba harcıyor ve soydaşlarımıza destek veriyor. Hükümet Grozny'de en büyük ve en güzel camiyi de inşa etti.

Mülakata katılan diğer kişilerin önemli kısmı da mevcut Çeçenistan hükümetinin Çeçenistan'a barış ve düzeni getirdiğini ve ekonomik, dini ve kültürel şartları da iyileştirdiğini ifade etti.

Diğer yandan, Pankisi'deki Selefilerin önemli kısmı mevcut Çeçenistan hükümetini "ihanet" ve Rusya ile işbirliğiyle suçlamaktadır. Ayrıca Selefi olmayanlar arasında bile mevcut Çeçenistan hükümetini eleştirenler hükümetin Çeçenistan'a barış ve düzeni getirdiğini ifade ederken Rusya'ya yakın tutumun yanı sıra insan haklarının ihlali ve ifade özgürlüğünün kısıtlanmasından söz etmektedir (Wakizaka, Makka ile mülakat, 29 Ağustos 2017; Wakizaka, Nazi ile mülakat, 24 Ekim 2017).

Bir de İslam, Çeçenistan hükümetinin Pankisi'ye bakışından da söz etti (Wakizaka, İslam ile mülakat, 24 Ekim 2017):

Burada bazı insanlar destekliyorsa da, Pankisi'dekilerin çoğu Rusya'ya yakın tutumun yanı sıra demokratik olmayan yönetim ve insan hakların ihlalinden dolayı mevcut Çeçenistan hükümetini desteklemiyor. Daha önce Çeçenistan hükümeti bizi destekleyeceğini açık şekilde vurguladı, ama şu an bize çok dostane davranmıyor. Dudayev ve Mashadov'un tutumu bize daha yakındı. O dönemde Çeçenistan-İçkerya'nın temsilcisi (Hizri Aldamov) gönderilirken şu anki hükümet ise hiçbir şey yapmıyor.

Yani Pankisi'deki birçok Çeçen-Kistler mevcut Çeçenistan hükümetini Rusya'ya yakınlık ve demokratik olmayan davranıştan dolayı olumsuz değerlendirmektedir. Ayrıca Çeçenistan hükümeti, Pankisi'deki Çeçen-Kistlere dostane davranmamakta ve herhangi bir diaspora politikasını uygulamamaktadır. Bu yüzden mevcut Çeçenistan hükümeti ve Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasındaki ilişkiler güçlü değildir.

Ama mevcut Çeçenistan hükümetine olumsuz bakanlar arasında bile Rusya karşıtlığı ve Çeçenistan-İnguşetya'nın Rusya'dan kurtuluşuna yönelik duygu ve düşünce Pankisi'deki Çeçen-Kistler ve Çeçenistan-İnguşetya'daki Çeçen-İnguşları birbirlerine bağlayan temeli oluşturmaktadır. Karabük Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Ali Asker'in 2016 yılında Tiflis ve Pankisi'de yaptığı saha çalışmasında, bir Selefi Çeçen-Kist kendi propagandasının "anayurt" olan Çeçenistan-İnguşetya'nın Rusya'dan kurtuluşuna yönelik olduğunu ve Suriye'ye gidenlerin daha sonra

Çeçenistan'a gidip "anayurt" Çeçenistan'ı "kâfir" Rusya ve Çeçenistan hükümetinden kurtarmayı planladıklarını ifade etmiştir (Aydıngün, Asker & Üner, 2016: 357). Ayrıca onun mülakat yaptığı bir gelenekçi Sufi Çeçen-Kist aydın da Pakisi'deki Çeçen-Kistlerin aslında Suriye'deki soydaşlarını Rusya ve Esat rejiminin baskısı ve katliamından kurtarmak için gittiğini ve Irak ve Şam İslam Devleti (IŞİD) gibi yapılanmaların ortaya çıkacağını öngörmediğini vurgulamıştır (Aydıngün, Asker & Üner, 2016: 358).

Burada görüldüğü gibi, mevcut Çeçen yönetimine olumsuz Pankisi'deki Çeçen-Kistler (veya Çeçen-Vaynah diasporası) ve "anayurt" Çeçenistan-İnguşetya arasındaki ilişkilere engel olmamaktadır. Tam tersine, Rusya'ya karşı direniş ve "özgür bağımsız Çeçenistan-İnguşetya" hayali onların kimliğinde çok önemli rol oynamakta ve Pankisi'deki Çeçen-Kistler ve Çeçenistan-İnguşetya arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Pankisi'deki Çeçen - Vaynah Diaspora Milliyetçiliği ve Gürcistan'ın bakışı

Önceki bölümde anlatıldığı gibi, Sovyetler Birliği 1991 yılında dağıldıktan sonra Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında "Çeçen-Vaynah diasporası" kimliği gelişmeye başlamıştır. O diaspora kimliğinde kültür, gelenekler, dil ve inancın yanı sıra "özgür bağımsız Çeçenistan" hayali ve Rusya'ya karşı direniş gibi siyasi unsurlar da önemli rol oynamaktadır. Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında "Çeçen-Vaynah diasporası" kimliği yayıldıkça Çeçen-Kistlerin "anayurdu" olarak geçen Çeçenistan-İnguşetya'nın tarihine bakışı da doğal olarak değişime uğramıştır.

Bu konuda birçok Çeçen-Kist, Gürcü devleti ve toplumunun Çeçen-Kistleri 1944 yılındaki sürgünden koruduğunu vurgularken Çeçen-Kistlerin Sovyetler Birliği döneminde Çeçen-İnguş Sürgünü hakkında bilgi öğrenme fırsatı çok azdı. Ama Gürcistan'daki Çeçen-Kistler ve Çeçenistan-İnguşetya'daki Çeçen-İnguşlar arasındaki etkileşim arttıkça Çeçenistan-İnguşetya'dakilerin tarihi travması, Çeçen-Kistlerin tarihi travması olarak da kabul edilmiş, onların kimliğinin önemli parçası haline gelmiştir (Wakizaka, Khaso ile mülakat, 29 Ağustos 2017).

2017 yılında yazarın Pankisi ve Tiflis'te yaptığı mülakatta toplam 26 kişi arasında 18 kişi 23 Şubat 1944 tarihinde Sovyetler Birliği hükümeti tarafından gerçekleştirilen Çeçen-İnguş Sürgününü "soykırım" veya "etnik temizlik" olarak nitelendirdiler ve iki Çeçen Savaşının da soykırım girişimi olduğunu ifade ettiler. Mesela Jokolo köyünde yaşayan Lalika ve Sultan, Çeçen-İnguş Sürgünü ve iki Çeçen Savaşından bahsetti. Özellikle Sultan bu olayları şöyle anlattı (Wakizaka, Sultan ile mülakat, 2 Eylül 2017):

Biz 1990'lı yıllardaki iki Çeçen Savaşında akrabalarımızı kaybettik ve bu savaş bizi çok etkiledi. Biz savaşın ne olduğunu çok iyi anladık ve savaşın kabul edilemez olduğunu fark ettik. 1944'teki Çeçen-İnguş Sürgünü soykırımın kendisiydi ve iki Çeçen Savaşı bize karşı soykırım teşebbüsüydü.

Jokolo köyünde yaşayan Arbi de 1944'teki sürgün ve 1990'lı yıllardaki Çeçen Savaşlarının Rusya'nın saldırgan politikasının ürünü olduğunu ve kendi belleğinde ciddi travma olarak kaldığını vurguladı (Wakizaka, Arbi ile mülakatı, 1 Eylül 2017).

Bela da benzer şekilde bu facialardan bahsetti (Wakizaka, Bela ile mülakat, 31 Ağustos 2017):

Çeçen Savaşları akrabalarımın ve tanıdıklarımın çoğunu zor duruma bıraktı. Elbette, benim bu savaşlara soğukkanlı şekilde şahit olmam zordu. Bu savaşlar hepimizi psikolojik olarak etkiledi. Çünkü Çeçenistan-İnguşetya benim ikinci anavatanımdır ve onun acısı benim acımdır. Tabii ki 1944 yılındaki sürgün de bu iki savaş gibi olumsuz şekilde anlatılır. İlk etapta, halkı öldürüp yok etmek hiçbir şekilde olumlu olarak konuşulamaz.

Omalo köyünden gelip Tiflis'teki üniversitede okuyan Kerim şöyle anlattı (Wakizaka, Kerim ile mülakat, 28 Ekim 2017):

Özellikle ikinci Çeçen Savaşı'nda Ruslar bize çok kötü muamele yaptılar. Bu savaşta halkımızın kanı çok döküldü. Dolayısıyla aramızda Ruslara karşı olumsuz bakış hâkimdir. Elbette 1944 yılındaki Çeçen-İnguş Sürgünü de aramızda çok olumsuz şekilde anlatılıyor. Bizimle Çeçenistan'daki Çeçenler tek millettir ve onların acısı bizim de acımızdır."

Jokolo köyünün Sufi mescidinde imamlık yapan Suleiman 1944 yılındaki sürgünü Vaynah halkının en büyük faciası olarak tanımladı (Wakizaka, Suleiman ile mülakat, 23 Ekim 2017):

23 Şubat 1944 tarihindeki Çeçen-İnguş Sürgünü burada aramızda anılıyor. Halkımız Çeçenistan-İnguşetya'dan sürgün edilmiş ve buradan bile bazı insanlar sürgün edilmiştir. Bu sürgün en büyük faciamızdır ve soykırımın ta kendisiydi. İki Çeçen Savaşı ulusumuzu yok etmek için Rusya tarafından planlanmıştır.

Pankisi Vadisi Turizm ve Kalkınma Derneği Başkanı olan Nazi, 1944 yılındaki sürgünün uluslararası hukuk açısından da soykırım koşullarını taşıdığını vurguladı (Wakizaka, Nazi ile mülakat, 24 Ekim 2017):

1994 yılındaki sürgün halkımıza karşı soykırımdı ve bütün Vaynah halkı tarafından acımasız soykırım olarak hatırlanır. Bu olay uluslararası hukuk açısından da soykırım ya da etnik temizlik niteliğini taşır. İki Çeçen Savaşında bizim tek talebimiz özgürlük ve bağımsızlıktı, çünkü halkımız hiç kimse tarafından hükmedilmesini asla istemez."

Bunları özetlersek, mülakatın yapıldığı kişiler 1944 yılındaki Çeçen-İnguş Sürgünü'nün bütün Vaynah halkına (Gürcistan'daki Çeçen-Kistler de dâhil) karşı soykırım ve etnik temizlik olduğunu ve Vaynah halkının en büyük faciası olduğunu ileri sürmektedir. İki Çeçen Savaşı ise Vaynah halkı gibi küçük uluslara karşı soykırım teşebbüsüdür. Pankisi'deki sivil toplum kuruluşu "Marşo Kavkaz"ın kurucularından biri olan Makvala'nın kendi müzik grubunun söylediği şarkılar arasında 1944 yılındaki Çeçen-İnguş Sürgünü'nün kurbanlarına ithaf eden şarklar da var (Wakizaka, Makvala ile mülakat, 24 Ekim 2017). Bu konuşmalardan anlaşıldığı gibi, 1944 yılı Çeçen-İnguş Sürgünü ve iki Çeçen Savaşı Pankisi'deki Çeçen-Kistler tarafından da kendi tarihi travması olarak kabul edilmekte ve bu travma günümüzde Gürcistan'daki Çeçen-Kistler ve "anayurdu" Çeçenistan-İnguşetya'yı birbirleriyle bağlayan çok önemli unsur haline gelmiştir.

Pankisi'deki Çeçen-Vaynah diaspora kimliğinin gelişmesine Gürcistan devletinin bakışı konusunda, Gürcistan hükümeti Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında benimsenen "Çeçen-Vaynah diaspora milliyetçiliği"nin yükselmesine göz yummaktadır. Çünkü günümüzdeki Gürcistan devleti de ulusal kimliğinin unsurlarından biri olarak Rusya karşıtlığını benimsemekte ve bu "Çeçen-Vaynah diaspora milliyetçiliği"ni tehdit olarak görmemektedir. Mesela Gürcistan devleti "23 Şubat 1944 tarihinde Sovyetler Birliği hükümeti tarafından gerçekleştirilen Çeçen-İnguş Sürgünü" ve "İki Çeçen Savaşı" gibi konuların Pankisi'deki okullarda işlenmesine müsaade etmektedir. Jokolo Köyü Devlet Okulu Müdürü olan Nazo da 1994 yılındaki Çeçen-İnguş Sürgünü'nün Pankisi'deki okulların tarih derslerinde anlatıldığını ifade etti (Wakizaka, Nazo ile mülakat, 23 Ekim 2017):

"Biz tarih derslerinde Gürcistan tarihi ile birlikte 1944 yılındaki Çeçen-İnguş Sürgünü ve 1990'lı yıllardaki iki Çeçen Savaşını da işliyoruz. Özellikle 1944'teki sürgün "Stalin Dönemindeki Savaş ve Terör" başlığının altında işleniyor. Biz bu sürgünü bize karşı soykırım olarak algılıyoruz ve bu sürgün tarihimizdeki en büyük faciadır. İki Çeçen Savaşına "ikinci Çeçen Soykırımı" denebilir, çünkü toplam 1.200.000 Çeçenin yarısı kendi evini kaybetmiştir."

Öyle ki; günümüzde kullanılan Gürcistan tarihi ders kitapları Stalin dönemini "terör ve katliam dönemi" olarak olumsuz anlatmakta ve genel olarak Rusya karşıtlığını benimsemektedir (mesela bkz. Kighladze ve diğ., 2012: 143-148). Dolayısıyla 23 Şubat 1944 tarihinde Sovyetler Birliği hükümeti tarafından gerçekleştirilen Çeçen-İnguş Sürgünü hakkında bilgi öğretmek, Gürcistan'ın devlet politikasıyla çelişmemekte ve Gürcistan devletinin bu tutumu Gürcistan'daki Çeçen-Kistler arasında "Vaynah diaspora milliyetçiliği"nin önemli derecede gelişmesine sebep olmaktadır.

Aynı zamanda İslam, Pankisi'deki yerel radyo kanalı olan "RadioWay"ın Çeçen-İnguş Sürgünü hakkında özel programlar yayınladığını ve Pankisi'de sürgünü anma faaliyetlerini organize ettiğini anlattı (Wakizaka, İslam ile mülakatı, 24 Ekim 2017):

Bizim radyo kanalımız (RadioWay) 1944 yılındaki Çeçen-İnguş Sürgünü'nü ele alıyor. Khaso'nun programı kanalımızda yayınlanıyor ve 1944 yılındaki sürgününü anlatıyor. Ayrıca bu sürgünü anma faaliyeti 2016 yılında ilk defa düzenlendi.

Pankisi'deki Çeçen-Kistler, Çeçenistan'daki Çeçenler ve Gürcistan devleti belli seviyede Rusya karşıtlığında paydaş olmaktadır. Bu yüzden dolayı Gürcistan devleti radikal İslamcılığın yayılmasını büyük tehdit olarak anlarken Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında Çeçen kültürünün dışında Rusya karşıtlığı ve ortak tarihi travmaya da dayalı Çeçen-Vaynah diaspora milliyetçiliğinin yükselmesine müsaade etmektedir.

Üstelik Çeçen-Kist aydınlar 1944'teki Çeçen-İnguş Sürgünü hakkında kamuoyunu bilgilendirmek için faaliyetleri yoğunlaştırmakta ve Gürcistan Parlamentosu'nun bu sürgünü "soykırım" veya "etnik temizlik" olarak tanıması için lobi faaliyetlerini sürdürmektedir. Melsi 1944'teki Çeçen-İnguş Sürgünü üzerindeki faaliyetlerin güncel durumunu anlattı (Wakizaka, Melsi ile mülakat, 25 Ekim 2017):

[…] Günümüzde, 1944'teki Çeçen-İnguş Sürgünü hakkında Gürcistan'ın kamuoyunu bilgilendirmek için Tiflis'teki üniversite öğrencileri tarafından anma faaliyetleri ve bilimsel konferanslar gibi faaliyetler düzenlendi. Ben de üniversite öğrencisiyken bu tür etkinliklere katkıda bulundum ve Rusya Büyükelçiliği'nin önünde protesto eylemleri yaptık. Mevcut Gürcistan hükümeti, Gürcü medeniyeti üzerine vurgu yapmakta ve Gürcistan içindeki etnik sorunlardan dolayı herhangi bir etnik ve dini grup aktif şekilde desteklememektedir. Fakat bizim bu tür faaliyetlerimize göz yummaktadır."

23 Şubat 2018 tarihinde de 1944 yılı Çeçen-İnguş Sürgünü'nü anma faaliyeti, Kafkas Kadınlar Kongresi'nin başkan olup Çeçen-Kist olan Makka'nın danışmanlığı altında Amiran Arabuli ve Eter Tataraidze tarafından Tiflis'te düzenlenmiştir ("Chechnebisa da Ingushebis Deportatsiis 74-e Tslistavi Tbilisshi Aghinishneba", 2018). Ayrıca, 1944 yılı Çeçen-İnguş Sürgünü ile ilgili birçok makale ve tartışma Çeçen-Kistlerin internet sayfaları ve sosyal medyada yayınlanmıştır (Mesela bkz. "23 Tebervali Sabchota Rezhimis mier Checheni da Ingushi Kahlkhis Deportatsiis Dghea", 2017; "87 Tslis Eter Gumashvili's Dghiuli Pankisidan: Sakhlis Iqris Simdzime", 2018; "Gzashi 'Dakarguli' Vainakhebi", 2018; "As Tselitsadshi Ertkhel!?", 2018). Onlar interneti kullanarak da bu tarihi travmayı Gürcistan kamuoyuna aktif şekilde tanıtmaktadır.

Böylece, Gürcistan'daki Çeçen-Kistler, 1944'teki Çeçen-İnguş Sürgünü ve 1990'lı yıllardaki iki Çeçen Savaşı gibi ortak tarihi travma ve Rusya karşıtlığına dayalı diaspora kimliğini güçlendirmeye yönelmektedir. Yani, onların kimliği kültürel diaspora kimliğinin yanı sıra siyasal diaspora kimliği olarak gelişme eğilimindedir.

Bu bağlamda, Gürcistan Parlamentosu'nun 1864 yılında Rusya tarafından gerçekleştirilen Çerkes Sürgünü'nü 21 Mayıs 2011 tarihinde "Çerkes Soykırımı" olarak tanıması birçok Çeçen-Kistin ilgisini çekmiştir. 2017 yılında Pankisi'de saha çalışmasını sürdürürken Pankisi'deki kişilerin önemli kısmı "Çerkes Soykırımı"nın Gürcistan Parlamentosu tarafından tanındığını biliyordu. Çeçen-Kist aydınlar bu kararı aktif şekilde desteklemiştir (Wakizaka, Makka ile mülakat, 29 Ağustos 2017; "Cherkesta Genotsidis 152 Tslistavi, Tbilisi-Anaklia Avto-Msvleloba", 2016). Onlar bu kararın 1944 yılındaki Çeçen-İnguş Sürgünü'nün de soykırım olarak tanınmasına yol açacağını umarken Gürcistan Parlamentosu bu olayı henüz soykırım olarak tanımadığı için hayal kırıklığına uğramıştır. Bu durum hakkında Melsi şöyle anlattı (Wakizaka, Melsi ile mülakat, 25 Ekim 2017):

Çerkes Soykırımı"nın Gürcistan Parlamentosu tarafından tanınması Gürcistan hükümetinin 1944'teki Çeçen-İnguş Sürgünü'nü de soykırım olarak tanıması konusunda umudumuzu oluşturdu. Fakat bu karar siyasi bir adımdı. Bu karar Çerkesler Abhazların akrabası olduğu için alınmıştır. Gürcistan hükümeti Çerkeslerle iyi ilişkileri kurarak Gürcü-Abhaz ilişkilerini değiştirmeyi planlamıştır. Bu karar Saakaşvili'nin planladığı ve birkaç yıldır devam eden stratejisi idi.

Ona göre Çeçen-Kistler, "Çerkes Soykırımı"nın Gürcistan hükümeti tarafından tanınması, Rusya'nın saldırgan politikalarının kurbanı olan bütün Kuzey Kafkasyalı halklarla dayanışmanın göstergesi olarak görülmüştür. Bu yüzden Çeçen-Kistler, "1944 yılı Çeçen-İnguş Soykırımı"nı da tanıyacağını beklemekteydi. Fakat Gürcistan hükümeti bu kararı Vaynah halkıyla dayanışmanın yerine başka siyasi çıkar için kullanmıştır. Böylece Gürcistan'daki Çeçen-Kistler hayal kırıklığına uğramıştır.

Burada görüldüğü gibi, Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında Çeçen kültürü, gelenekleri ve inancının dışında 1944 yılı Çeçen-İnguş Sürgünü ve iki Çeçen Savaşı gibi siyasal konular da Çeçen-Vaynah diaspora kimliğinin yükselmesinde önemli rol oynamakta ve bu olaylar, Çeçen-Kistler ve Çeçenistan-İnguşetya'yı birbirleriyle bağlamakta önemli rol oynamaktadır. Gürcistan'ın bu duruma göz yunması da Pankisi'deki Çeçen-Kistler arasında diaspora milliyetçiliğinin yükselmesine katkı sağlamakta ve onlar kendi siyasal diaspora kimliğini pekiştirmeye yönelik faaliyetleri her sahada sürdürmektedir.

SONUÇ

Gürcistan'daki Çeçen-Kistler, Sovyetler Birliği döneminde Çeçenistan-İnguşetya hakkında çok bilgili değildi ve kendilerini Gürcü halkının bir kolu olduklarını düşünmektelerdi. Ama 1991'de Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra, özellikle 1999'da İkinci Çeçen Savaşı başladıktan sonra onlar Çeçenistan-İnguşetya ile ilişkileri güçlendirmiş ve Çeçen-Kist toplumunda "Çeçen-Vaynah diasporası" kimliği gelişmeye başlamıştır.

Günümüzde Pankisi'deki Çeçen-Kistler ve mevcut Çeçenistan hükümeti arasındaki ilişkiler çok yakın değil ve birçok kişi onun Rusya'ya yakınlığı ve insan haklarının ihlali gibi konularda onu eleştirmektedir. Fakat Pankisi'deki Çeçen-Kistler genellikle günümüzde Gürcistan'ın yanı sıra Çeçenistan-İnguşetya'yı da anayurt olarak görmekte ve Çeçen kültürü, dili, gelenekleri ve inancının dışında Rusya'ya karşı direnişi ve "özgür bağımsız Çeçenistan" hayali, Pankisi'deki Çeçen-Kistler ve Çeçenistan-İnguşetya arasında manevi bağı oluşturmaktadır.

Ayrıca 1994 yılı Çeçen-İnguş Sürgünü ve 1990'lı yıllardaki iki Çeçen Savaşı gibi ortak tarihi travma da Pankisi'deki Çeçen-Kistlerdeki "Çeçen-Vaynah diaspora milliyetçiliği"nin temelini oluşturmakta ve onları harekete geçirmekte son derece önemli rol oynamaktadır. Hem Gürcistan hükümeti, hem Çeçenistan'daki Çeçenler hem de Pankisi'deki Çeçen-Kistler, Rus karşıtlığını benimsediğinden dolayı Gürcistan hükümeti Çeçen-Kistlerin diaspora milliyetçiliğini tehdit olarak görmemektedir. Bu yüzden Gürcistan hükümeti bölgedeki radikal İslamcılığın yayılmasına karşı ciddi tedbir alırken Çeçen-Kistlerin diaspora milliyetçilik hareketine ise göz yummaktadır. Bu durumda Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin kimliği hem kültürel hem de siyasal diaspora kimliği olarak gelişmektedir.

Sonuç olarak, Pankisi'deki Çeçen-Kistlerin kimliğinde ortak tarihi travma, Rusya karşıtlığı ve "özgür bağımsız Çeçenistan" hayali gibi siyasi meseleler son derece önemli role sahip olduğundan dolayı onlar kendi kimliğini hem kültürel hem de siyasal diaspora kimliği olarak sürdürmekte ve Gürcistan'ın tutumu da siyasal diaspora kimliğinin yükselmesine katkı sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

23 Tebervali Sabchota Rezhimis mier Checheni da Ingushi Kahlkhis Deportatsiis Dghea [23 Şubat Sovyet Rejimi Tarafından Gerçekleştirilen Çeçen-İnguş Halkının Sürgünü Günüdür]. (2017). (03/03/2018 tarihinde https://radioway.ge/news/people/item/346-23-tebervali-sabchota-rejimis-mier-checheni-da-ingushi-xalxis-deportaziis-dgea adresinden ulaşılmıştır).

87 Tslis Eter Gumashvili's Dghiuli Pankisidan: Sakhlis Iqris Simdzime [87 Yaşındaki Eter Gumaşvili'nin Pankisi'den Günlüğü: Evden Gelen Ağırlık]. (2019). (21/03/2018 tarihinde https://radioway.ge/news/ people/item/381-87-xlis-eter-gumashvilis-dgiuri-pankisidan-saxlidan-aybris-simwime adresinden ulaşılmıştır)

As Tselitsadshi Ertkhel!? [Yılda Bir Defa!?]. (2018). (10/04/2018 tarihinde https://pankisi.ge/%E1%83%90%E1%83%A1-%E1%83%AC%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%AC%E1%83%90%E1%83%93%E1%83%A8%E1%83%98- %E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%AE%E1%83%94%E1%83%9A/ adresinden ulaşılmıştır).

Aydıngün, A., Asker, A. & Üner A. (2016). Pankisi Vadisi'nde Kistler: Selefilik, Gelenekçilik, Kimlik ve Siyaset. A. Aydıngün, A. Asker & A. Y. Şir (Ed.), *Gürcistan'daki Müslüman Toplulukları: Azınlık Hakları, Kimlik ve Siyaset* içinde (347-370). Ankara: AVİM.

Chechnebisa da Ingushebis Deportatsiis 74-e Tslistavi Tbilisshi Aghinishneba [Çeçen-İnguş Sürgünü'nün 74. Yıldönümü Tiflis'te Anıldı]. (2018). (27/02/2018 tarihinde https://radioway.ge/news/people/item/731-chechnebisa-da-ingushebis-deportaziis-74-e-xlistavi-tbilisshi-aginishneba adresinden ulaşılmıştır).

Cherkesta Genotsidis 152 Tslistavi, Tbilisi-Anaklia Avto-Msvleloba [the 152nd Anniversary of Çerkes Soykırımı'nın 152. Yıldönümü, Tiflis-Anaklia Konvoyu]. (2016). (16/07/2016 tarihinde https://pankisi.ge/%E1%83%A9%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%A5%E1%83%94%E-1%83%96%E1%83%97%E1%83%90-%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%9D%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%A1-152-%E1%83%A-C%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A1/ adresinden ulaşılmıştır).

Kighladze, N., Gachechiladze, R. and Sanikidze, G. (2012). *Istoria 12* [Tarih 12. Sınıf]. Tbilisi: Bakur Sulakauri.

Siprashvili, N. (2014). *Islamic revival in Georgian-Chechen border area* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). University of Bergen, Bergen.

Tsulaia, I. (2011). To be Kist: Between Georgian and Chechen. V. Voronkov (Ed.), *Changing Identities: Armenia, Azerbaijan and Georgia* içinde (126-147). Tbilisi: Heinrich Böll Stiftung South Caucasus.